

**MAKTABGACHA TA'LIMDAGI DIREKTOR O'RINBOSARINING
BOSHQARUV KOMPETENSIYASINI OSHIRISH*****Qo'shnazarova Mohida Sodiqjon qizi****Farg'ona viloyati Farg'ona tumani**38-son DMTT direktor o'rinbosari*

Annatsiya: ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkiloti boshqarishda direktor o'rinbosari xodimlarning boshqaruv kompetensiyasini oshirish omillari va rahbarlik xususiyatlari haqida aytib o'tilgan.

Аннотация: В статье рассматриваются факторы и лидерские качества заместителей директора по управлению дошкольной образовательной организацией в целях повышения их управленческой компетентности.

Annotation: This article discusses the factors and leadership characteristics of deputy directors in managing a preschool educational organization to improve their managerial competence.

Kalit so'zlar: xodimlar, rahbar, boshqaruv, takomillashtirish, maktabgacha ta'lim tashkiloti, boshqaruv faoliyati.

Ключевые слова: коллектив, руководитель, менеджмент, совершенствование, организация дошкольного образования, управленческая деятельность.

Key words: staff, leader, management, improvement, preschool education organization, management activity.

Maktabgacha ta'lim tizimi jamiyatning intellektual va ma'naviy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ta'lim sifati, tarbiyalanuvchilarning rivojlanish darajasi va pedagogik jarayonning samaradorligi ko'p jihatdan ta'lim tashkiloti rahbariyati, ayniqsa direktor o'rinbosarining boshqaruv salohiyatiga bog'liq. Zamonaviy rahbar o'rinbosari ta'lim standartlarini bilishi, jamoa bilan ishlash madaniyatiga ega bo'lishi, innovatsion texnologiyalarni joriy qilishi, boshqaruvning zamonaviy modellari bilan ishlashi, psixologik yetuklik va kommunikativ savodxonlikka ega bo'lishi talab etiladi. Bu esa boshqaruv kompetensiyalarini muntazam rivojlantirishni taqozo etadi. MTTda samarali boshqaruv modeli direktor o'rinbosarining mas'uliyati, tashkiliy salohiyati va rahbarlik qobiliyatiga bevosita bog'liqdir.

Direktor o'rinbosari — MTTdagi pedagogik jarayonni tashkil etuvchi, xodimlar faoliyatini muvofiqlashtiruvchi, metodik jarayonni boshqaruvchi va sifat nazoratini ta'minlovchi asosiy rahbar bo'g'inlaridan biridir. Shu sababli, uning boshqaruv kompetensiyasini oshirish bugungi kunda maktabgacha ta'limni modernizatsiya qilishning strategik yo'nalishlaridan biri sanaladi. Zamonaviy boshqaruv faqat buyruq

berish emas, balki jamoa bilan samarali muloqot qilish, innovatsion qarorlar qabul qilish, o'zgarishlarni boshqarish, raqamli texnologiyalarni qo'llay bilish, xodimlarni rivojlantirish va motivatsiya berish kabi ko'plab ko'nikmalarni talab qiladi. Direktor o'rinbosarining aynan ushbu kompetensiyalarga ega bo'lishi MTTdagi ta'lim-tarbiya jarayonining sifat ko'rsatkichlarini belgilaydi.

Boshqaruvchanlik – bu tashkilot yoki tizimning belgilangan maqsad va vazifalarni amalga oshirishda, jarayonlarni samarali nazorat qilish va boshqarish imkoniyatini ifodalaydi. Bu tushuncha, ayniqsa, ta'lim muassasalari uchun muhim ahamiyatga ega, chunki ularning muvaffaqiyati rahbariyatning boshqaruv qobiliyati va tizimning boshqaruvchanligiga bog'liq.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbar xodimlarining boshqaruvchilik qobiliyatlarini takomillashtirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim masalalaridan biri hisoblanadi. Bu jarayon rahbarlarning zamonaviy boshqaruv usullarini o'zlashtirishi, pedagogik va psixologik bilimlarini chuqurlashtirishi hamda ularning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Quyida ushbu maqsadga erishish uchun tavsiya etiladigan asosiy yo'nalishlar keltirilgan:

Asosiy boshqaruvchilik qobiliyatlari.

✚ **Tashkiliy qobiliyat.** Ta'lim-tarbiya jarayonini samarali rejalashtirish va guruhlar faoliyatini muvofiqlashtirish.

✚ **Liderlik qobiliyati.** Jamoani umumiy maqsad sari ruhlantirish, motivatsiya berish.

✚ **Kommunikativ qobiliyat.** Xodimlar, ota-onalar va rahbariyat bilan samarali muloqot yo'lga qo'yish.

✚ **Analitik qobiliyat.** Ta'lim jarayonidagi kamchiliklarni aniqlash, tahlil qilish va to'g'ri qaror qabul qilish.

✚ **Pedagogik boshqaruv madaniyati.** Jamoada hurmat, hamkorlik va mas'uliyat tamoyillarini mustahkamlash.

Hozirgi sharoitda maktabgacha ta'lim tizimi rahbarlari, mutaxassislarining samarali faoliyat yuritishlari uchun boshqaruvni va ushbu idoralar xodimlari mehnatini tashkil etishning ilmiy asoslarini bilish g'oyat muhimdir. Shu o'rinda yana bir karra rahbarlik mas'uliyati haqida to'xtalib o'tishga to'g'ri keladi. Chunki bugun islohotning qay darajada amalga oshishi rahbarlarning dunyoqarashiga, halol va pok, tadbirkor va tashabbuskor bo'lishiga bog'liqdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishning asosiy shakli o'yin hisoblanishi; maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'limning boshlang'ich qismi hisoblanadi. U bolaning sog'lom va rivojlangan shaxs bo'lib shakllanishini ta'minlab, o'qishga bo'lgan ishtiyoqini uyg'otadi, tizimli o'qitishga tayyorlab boradi. Shunday ekan, bu tizim faoliyatini yanada kuchaytirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida har tomonlama qulay shart-sharoitlar yaratish, ularga maktabgacha yoshdagi bolalarni

keng jalb etish farzandlarimizning barkamol va yetuk shaxs bo'lib shakllanishida muhim o'rin tutadi.

Direktor o'rinbosarining boshqaruv kompetensiyasining ta'lim sifatiga ta'siri

- MTTda ta'lim-tarbiya sifati oshadi;
- Tarbiyalanuvchilarning rivojlanish ko'rsatkichlari yaxshilanadi;
- Pedagoglar jamoasi bir-birini qo'llab-quvvatlaydi;
- Mas'uliyat va intizom kuchayadi;
- Tashkilotda innovatsion muhit shakllanadi;
- Ota-onalar bilan hamkorlik yaxshilanadi.

Qarorda maktabgacha ta'limni boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish, tarbiya va o'quv jarayonini takomillashtirish, MTTlar infratuzilmasi va moddiy-texnik ta'minotini yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish nazarda tutilgan. Unga ko'ra, maktabgacha ta'lim tizimini tanqidiy o'rganish va faoliyatini yanada takomillashtirish yuzasidan takliflar ishlab chiqish bo'yicha komissiya tashkil etildi. Ushbu komissiya maktabgacha ta'lim sohasidagi qonunchilikni undagi bo'shliqlarni, korrupsiya va boshqa huquqbuzarliklarni yuzaga keltiruvchi normalarni aniqlash nuqtai nazaridan tahlil qilish, sohada davlat siyosatini amalga oshirishga, shu jumladan, zarur infratuzilmani yaratishga, xodimlarning mehnatini moddiy rag'batlantirishga, pedagog kadrlarni sifatli tayyorlash va malakasini oshirishga, xususiy sektorni rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi tizimli muammolarni aniqlash hamda kompleks o'rganish kabi bir qator dolzarb vazifalarni bajarishi nazarda tutilgan. Ayniqsa, ilg'or xorijiy tajribani hisobga olgan holda sifatli maktabgacha ta'limni tashkil etishga davlat talablarini qayta ko'rib chiqish, bolalarni qabul qilishning amaldagi tartibini, vakolatli davlat organlari faoliyatiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining joriy etilishi holatini tanqidiy o'rganish ham bevosita komissiya zimmasiga yuklandi.

Direktor o'rinbosarining boshqaruv kompetensiyasi tushunchasi

- Pedagogik jarayonni boshqarish
- Xodimlar faoliyatini muvofiqlashtirish
- Jamoa bilan samarali muloqot
- Ish rejalari va o'quv dasturlarini tashkil etish
- Monitoring va tahlil olib borish
- Innovatsiyalarni joriy etish
- Raqamli texnologiyalarni qo'llash

U nafaqat pedagoglar, balki bog'cha ma'muriyati, ota-onalar, tibbiyot xodimlari, psixolog va logoped bilan doimiy aloqada bo'lib, ta'lim-tarbiya jarayonining yagona mexanizm sifatida ishlashini ta'minlaydi. Bu esa bolani har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi muvofiqlashtirilgan tizimni yaratishga zamin bo'ladi. Metodist

faoliyatining yangicha modelida kasbiy rivojlanishni uzluksiz tashkil qilish masalasi ham o'ta dolzarbdir. U pedagoglarni nafaqat rasmiy malaka oshirish kurslariga yo'naltiradi, balki ichki treninglar, mini-lektsiyalar, o'zaro ochiq darslar, professional o'quv klub faoliyati orqali ham o'qitadi. Bu esa bog'cha ichida "o'quvchi pedagog" konsepsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa shuki, Maktabgacha ta'lim tashkilotida direktor o'rinbosarining boshqaruv kompetensiyasini oshirish — ta'lim sifatining o'sishiga bevosita ta'sir etadigan eng muhim omildir. Boshqaruv kompetensiyasiga ega bo'lgan rahbar o'rinbosari jamoani to'g'ri boshqaradi, pedagoglarni motivatsiya qiladi, ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalarni joriy etadi va tashkilotning rivojlanish strategiyasini to'g'ri belgilaydi. Bugungi raqamli ta'lim sharoitida direktor o'rinbosarining professionalligi maktabgacha ta'lim tizimining barqaror rivojlanishida hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Direktor o'rinbosarining boshqaruvchilik qobiliyatlarini takomillashtirish maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyatining umumiy samaradorligini oshiradi. Buning uchun tizimli o'qitish, jamoaviy muhitni mustahkamlash va motivatsion boshqaruv mexanizmlarini yo'lga qo'yish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 mayda PQ-4312-sonli "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Qarori.
2. Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 13 maydagi 391-son "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 22 aprelda PQ-4296-sonli "Bola huquqlari kafolatlarini yanada kuchaytirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 29 mayda PQ-4736-sonli "Bola huquqlarini himoya qilish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori.
5. <http://www.lex.uz> – O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlar milliy bazasi sayti.
6. Irgashova Zebiniso Nishonovna "Maktabgacha ta'lim tashkilotida metodist faoliyatining zamonaviy yondashuvlar asosida takomillashuvi"